

Demografická charakteristika rómskej populácie v SR

Autor: Boris Vaňo

Edícia: Akty
Bratislava, júl 2001

Analytická publikácia, ktorá charakterizuje reprodukčné správanie rómskej populácie na Slovensku. Súčasťou publikácie je aj odhad počtu príslušníkov rómskeho etnika žijúcich na Slovensku v roku 2000.

Táto práca bola vytvorená v Inštitúte informatiky a štatistiky Bratislava. Jej text je možno použiť len po príslušnom citovaní.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Obsah

Obsah	3
Úvod.....	4
1. Obyvateľstvo SR rómskej národnosti	5
2. Rómska populácia na Slovensku.....	6
2.1 Počet a územné rozmiestnenie.....	7
2.2 Štruktúra podľa pohlavia, veku a rodinného stavu	9
2.3 Demografická reprodukcia	10
2.4 Národnosť.....	11
3. Odhad počtu a štruktúry rómskej populácie v roku 2000.....	12
Záver	14
Literatúra.....	15

Úvod

Slovensko možno označiť za multietnický štát. Okrem Slovákov žije na území Slovenskej republiky aj nie zanedbateľný počet príslušníkov etnických menšín. Podľa reálnych odhadov etnické menšiny tvoria v súčasnosti zhruba 20% z celkového počtu obyvateľov SR. Pod rôznorodú etnickú skladbu obyvateľstva sa podpisala predovšetkým geografická poloha Slovenska v strede Európy a historický vývoj spojený s významnými presunmi obyvateľstva.

V súčasnosti neexistujú na Slovensku oficiálne štatistické údaje o etnickom zložení obyvateľstva. Tie sú k dispozícii z rôznych zdrojov len do roku 1989. Z dnešného pohľadu sú takéto údaje v rozpore s ľudskými právami, a preto sa po zmene režimu prestali zisťovať.

Najčastejšie sa etnické údaje nahrádzajú údajmi o národnostnom zložení obyvateľstva. Na rozdiel od etnických údajov, kedy je občan priradovaný k etniku na základe posúdenia resp. rozhodnutia inej osoby, národnostné údaje sú založené na dobrovoľnom prihlásení sa každého jednotlivca k niektorej národnosti.

Z hľadiska historického, demografického, urbanistického, sociálno-ekonomického aj kultúrneho sú medzi jednotlivými etnickými skupinami obyvateľstva výrazné rozdiely. Nepochybne najviac sa tento fakt týka rómskeho etnika. V jeho prípade tieto rozdiely dosiahli natoľko konfliktnú úroveň, že sa zvykne hovoriť o rómskom probléme.

Rómsky problém má mnoho aspektov, pričom jeho riešenie rozhodne nie je jednoduché. Situáciu komplikujú hlavne dve skutočnosti. Predovšetkým je to veľký počet Rómov žijúcich na území Slovenska. Slovensko patrí medzi krajiny s najvyšším podielom rómskej populácie v Európe. Druhou skutočnosťou je zlá východisková situácia, zdedená z minulosti. Niekoľko desaťročí trvajúci pokus o násilnú asimiláciu priniesol svoje ovocie v podobe narušených rómskych tradícií a prirodzených štruktúr, v potlačení pozitívneho myslenia, osobnej zodpovednosti a iniciatívy u veľkej časti rómskej populácie a tiež množstva predsudkov na rómskej aj nerómskej strane.

Rómsky problém nie je slovenským špecifikom. Podobné problémy majú viaceré štáty strednej a východnej Európy, kde koncentrácia rómskej populácie dosahuje podobné rozmery. Bezproblémové nie je spolužitie Rómov s majoritným obyvateľstvom ani vo vyspelých krajinách, kde je podiel rómskej populácie navyše neporovnateľne menší ako na Slovensku.

V histórii aj v súčasnosti opakovane zaznamenávame snahu o riešenie rómskeho problému. Zjednodušene sa dá povedať, že ide o integráciu Rómov do spoločnosti. Treba priznať, že tieto snahy sú zatiaľ z globálneho pohľadu neúspešné a že neexistuje pozitívny príklad uceleného systémového riešenia. Úspechy sa zaznamenali buď tam, kde rómska komunita nie je veľmi početná alebo ide o úspechy parciálne.

Táto práca je zameraná na demografickú charakteristiku rómskej populácie. Jej hlavným cieľom je na základe možností, ktoré poskytuje demografická štatistika a demografická analýza charakterizovať reprodukčné správanie rómskeho etnika a odhadnúť počet Rómov žijúcich na území Slovenskej republiky. Demografickú charakteristiku nie je možné robiť izolovane od ostatných stránok spoločenského vývoja. Demografické procesy sú vždy ovplyvňované aj nedemografickými faktormi a naopak, populačný vývoj má významný vplyv na ostatné stránky fungovania spoločnosti.

Významným faktorom pri riešení rómskeho problému je faktor regionálny a faktor integračný. Rómovia nežijú na ucelenom území, ale sú rozptýlení po celom území Slovenska. V ich počte aj koncentracii v jednotlivých regiónoch SR sú veľké rozdiely.

Čo sa týka stupňa integrácie je rómske etnikum veľmi heterogénne. Podľa odhadov integrovaná a neintegrovaná časť rómskej populácie sú na Slovensku približne rovnako veľké. Za integrovanú považujeme tú časť rómskeho etnika, ktorá prebrala všetky alebo väčšinu zvykov majoritnej spoločnosti. Naopak neintegrovaná časť rómskej populácie sa spôsobom života výrazne odlišuje od väčšinového obyvateľstva. Neintegrovani Rómovia žijú väčšinou v segregovaných rómskych osadách a asi štvrtina neintegrovaných Rómov žije rozptýlene medzi majoritnou populáciou.

Kým príslušníci ostatných etnických skupín na Slovensku sa obvykle hlásia k národnosti podľa etnickej príslušnosti, väčšina etnických Rómov sa k rómskej národnosti nehási a volí si inú národnosť. Preto údaje o obyvateľoch SR rómskej národnosti neposkytujú skutočný obraz o rómskom etniku. Ako

už bolo spomenuté v úvode, etnické údaje v súčasnosti neexistujú vôbec. Preto ak sa chceme dnes dopracovať k reálnym demografickým údajom o rómskom etniku, sme odkázaní na odhady.

Vyplniť medzeru v údajoch o rómskej populácii považujeme za hlavný cieľ tejto práce. Pri snahe o riešenie tejto úlohy sa často stretávame s námietkou, načo je to dobré? Prečo potrebujeme poznať informácie práve o rómskej populácii? Ved' sú to občania ako všetci ostatní. Za týmito otázkami je často cítiť aj obavy zo zneužitia takýchto údajov. Zisťovanie údajov o určitej skupine obyvateľstva neznamená automaticky spochybňovanie rovnosti všetkých občanov alebo diskrimináciu. Na diskrimináciu nie sú obvykle potrebné štatistické údaje. Tá sa deje na základe iných kritérií, obvykle stačí odlišný vzhľad alebo správanie. Demografické, sociálno-ekonomické a často aj ľudské postavenie mnohých Rómov je dnes výrazne odlišné od ostatnej populácie. Situácia je v niektorých prípadoch natoľko komplikovaná, že sami Rómovia ju bez pomoci nedokážu zmeniť. Pomoc však nemôže byť dostatočne účinná bez potrebných informácií. Zisťovanie demografických a štatistických údajov nie je teda zamerané na diskrimináciu Rómov, ale naopak, v ich prospech.

Druhým dôvodom, prečo je výhodné mať čo najpresnejšie údaje o počte Rómov, je snaha zabrániť vzniku neodborných resp. účelových odhadov. Rómsky problém je veľmi citlivý, jeho riešenie preto treba ponechať v rovine odbornej a nezneužívať ho na žiadne parciálne ciele.

1. Obyvateľstvo SR rómskej národnosti

Národnostná štruktúra obyvateľstva patrí k významným kultúrnym charakteristikám každej krajiny. Údaje o národnosti sa zisťujú pri sčítaní obyvateľov zhruba každých 10 rokov. V období medzi sčítaniami sa spracováva bilancia pohybu obyvateľstva podľa národností, ktorá priamo nadväzuje na výsledky príslušného sčítania. Na základe tejto bilancie je možné každoročne získať informácie o počte a štruktúre obyvateľstva podľa národností.

Informácie o národnosti sa nepriamo zisťovali už v Uhorsku, a to otázkou na materinský jazyk. Aj v prvých československých sčítaniach v roku 1921 a 1930 sa zisťovali údaje o národnostnom zložení obyvateľstva. V roku 1921 to bolo priame zisťovanie s možnosťou prihlásiť sa slobodne k niektorej národnosti. K rómskej národnosti sa vtedy prihlásila len nepatrná časť obyvateľov Slovenska (asi 8 tisíc osôb). Druhé československé sčítanie sa vrátilo k nepriamemu spôsobu zisťovania národnosti prostredníctvom materinského jazyka. Rómsky materinský jazyk uviedlo zhruba 31 tisíc obyvateľov Slovenska.

Pri povojnových sčítaniach obyvateľov v roku 1950 a 1961 sa obyvateľstvo prihlasovalo k národnosti, s ktorou sa cíti vnútorne späté. V rokoch 1970, 1980 a 1991 bola formulácia ešte voľnejšia a bolo ponechané na rozhodnutí občana ku ktorej národnosti sa prihlási. Pod národnosťou sa rozumela príslušnosť k národu alebo národnosti. Pri povojnových sčítaniach obyvateľov pred rokom 1991 sa bolo možné prihlásiť len k vybraným národnostiam, medzi ktorými rómska národnosť nebola uvedená. To znamená, že Rómovia sa museli prihlásiť k niektorej z oficiálne uznaných národností.

Pri sčítaní v roku 1991 sa už postupovalo podľa odporúčaní OSN. Tradične sa použila metóda tzv. sebasčítania a dotazník obsahoval aj otázku na národnosť a materinský jazyk. Každá sčítaná osoba si mohla zvoliť národnosť podľa svojho uváženia a presvedčenia a nebola pritom nijako viazaná svojou etnickou príslušnosťou.

Aj pri sčítaní 2001 je voľba národnosti slobodným rozhodnutím každého občana bez akýchkoľvek obmedzení. Podľa medzinárodných odporúčaní pre sčítanie obyvateľov z roku 2000 sa prikladá zisťovaniu národností veľký význam, pričom národnosť je definovaná ako príslušnosť ku skupine osôb so spoločným pôvodom, kultúrou, jazykom, náboženstvom alebo inou charakteristikou, ktorá ich odlišuje od ostatnej populácie.

Tabuľka 1: Obyvateľstvo SR podľa národnosti k 31.3.1991

	Národnosť							Spolu
	slovenská	česká	maďarská	rómska	rusínska	ukrajinská	ostatné	
počet	4 519 328	52 884	567 296	75 802	17 197	13 281	28 547	5 274 335
%	85,69	1,00	10,76	1,44	0,33	0,25	0,54	100,00

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1991

Pri sčítaní ľudu, domov a bytov v roku 1991 mali občania SR možnosť prvý raz po šesťdesiatich rokoch prihlásiť sa k rómskej národnosti. Túto možnosť využilo len necelých 76 tisíc osôb (Tab. 1). Pritom údaje zo špeciálnych zisťovaní a evidencií svedčia o podstatne väčšom počte Rómov žijúcich na Slovensku. Príčin, prečo sa Rómovia nehlásia k rómskej národnosti je viacero – od nedostatočne rozvinutého etnického vedomia, ktoré sa neraz prejavuje až snahou dištancovať sa od rómskeho etnika, až po obavy z postihu a diskriminácie. Bude zaujímavé sledovať, akú zmenu do tohto stavu prinesie sčítanie obyvateľov v roku 2001.

Na údaje zo sčítania obyvateľov priamo nadväzuje bilancia obyvateľstva podľa národností, ktorú každoročne spracováva štatistický úrad. Od roku 1991 tieto údaje obsahujú aj informácie o pohybe obyvateľstva rómskej národnosti (Tab. 2). Ako už bolo spomenuté, celý pohyb obyvateľstva rómskej národnosti v 90. rokoch je odvodený od sčítania obyvateľov z roku 1991. Preto aj údaje o jednotlivých demografických procesoch sú vzhľadom na „etnické“ odhady podhodnotené. Podhodnotenie počtu narodených je proporcionálne podhodnoteniu počtu obyvateľov. V prípade počtu zomrelých a pravdepodobne aj počtu sťahujúcich sa je toto podhodnotenie ešte väčšie. Zdá sa, že tie ženy, ktoré sa pri sčítaní prihlásili k rómskej národnosti, sa k nej hlásia aj pri pôrode (novorodenec dostáva rovnakú národnosť, ako deklaruje matka). Iná je situácia v prípade úmrtia, kedy zomrelému je priradená rómska národnosť len výnimočne (každoročne len niekoľko desiatok osôb).

Tabuľka 2: Bilancia pohybu obyvateľstva SR rómskej národnosti

Rok	Stav 1.1.	Živo- narodení	Zomrelí	Prirodzený prírastok	Prisťaho- vaní	Vysťaho- vaní	Prírastok sťahovaním	Celkový Prírastok	Stav 31.12.
1991	75 355	3 542	155	3 387	398	136	262	3 649	79 004
1992	79 004	2 108	178	1 930	42	27	15	1 945	80 949
1993	8 949	1 731	99	1 632	13	3	10	1 642	82 591
1994	82 591	1 466	81	1 385	12	0	12	1 397	83 988
1995	83 988	1 156	74	1 082	3	0	3	1 085	85 073
1996	85 073	1 358	59	1 299	11	0	11	1 310	86 383
1997	86 383	1 453	74	1 379	17	0	17	1 396	87 779
1998	87 779	1 749	96	1 653	3	1	2	1 655	89 434
1999	89 434	1 910	59	1 851	0	1	-1	1 850	91 284

Zdroj: Bilancia pohybu obyvateľstva v SR podľa národností

Ako je vidno, údaje o obyvateľoch SR rómskej národnosti nie sú v súčasnosti použiteľné, keď chceme charakterizovať počet príslušníkov rómskeho etnika a len vo veľmi malej miere použiteľné na charakterizovanie reprodukčného správania Rómov. Ak sa chceme dopracovať k reálnym výsledkom, sme odkázaní na odhady, ktoré sa opierajú o všetky druhy údajov, ktoré sú o Rómoch k dispozícii.

2. Rómska populácia na Slovensku

Do roku 1989 existovali na Slovensku viaceré celoštátne zdroje údajov o Rómoch, ktoré boli založené na etnickej príslušnosti. Pri všetkých týchto zisťovaniach, súpisoch alebo evidenciách boli jednotlivé osoby označované za Rómov inými osobami, obvykle zostavovateľmi alebo realizátormi príslušného zisťovania. Z dnešného pohľadu sú takéto údaje v rozpore s ľudskými právami a preto sa po roku 1989 nezisťujú. Ani tieto „etnické“ zisťovania však nepostihovali celú rómsku populáciu. Obvykle v nich čiastočne alebo úplne chýbali Rómovia žijúci integrovaní v majoritnej spoločnosti, niektoré zisťovania boli zamerané len na časť rómskej populácie (dospelú, kočujúcu, problémovú a pod.). Napriek týmto skutočnostiam „etnické“ údaje presnejšie a podrobnejšie charakterizujú rómsku populáciu ako údaje o obyvateľoch rómskej národnosti.

Integrácia rómskeho etnika postupuje len pomaly. Je to spôsobené najmä silným príklonom k tradíciám na jednej strane a značnou izoláciou od majoritnej spoločnosti na druhej strane. V dôsledku uvedeného stavu sa síce rýchlo mení počet Rómov, len pomaly sa však mení ich štruktúra a územné roz-

miestnenie. Preto viaceré staršie údaje nestratili celkom aktuálnosť a sú v mnohých smeroch zaujímavou a relevantnou informáciou aj v súčasnosti.

Najstaršie informácie o počte Rómov na Slovensku pochádzajúce zo súpisu na konci 18. storočia, hovoria o počte 20 tisíc Rómov. Podľa celouhorskeho súpisu rómskeho obyvateľstva z roku 1893, žilo na území Slovenska 36 tisíc Rómov.

V medzivojnovom období vznikla evidencia ministerstva vnútra, ktorá v roku 1927 uvádza 26 tisíc Rómov vo veku nad 14 rokov. Táto evidencia bola postupne doplňovaná a v roku 1938 obsahovala údaje o viac ako 60 tisíc dospelých osobách.

Po druhej svetovej vojne sa uskutočnilo viacero súpisov rómskeho obyvateľstva. Prvý povojnový súpis z roku 1947 zistil na území Slovenska 84 tisíc Rómov. V roku 1966 až 1968 sa uskutočnil celoštátny súpis Rómov, ktorý zabezpečoval štatistický úrad. Podľa tohto súpisu žilo na Slovensku viac ako 160 tisíc Rómov. Na súpisy uskutočnené v 50. a 60. rokoch ministerstvom vnútra a štatistickým úradom nadviazali v 70. rokoch evidencie národných výborov, ktoré slúžili ako podklad pre vyplácanie sociálnych dávok. Podľa tejto evidencie žilo v roku 1989 na Slovensku 253 943 Rómov, čo je zároveň aj posledný celoštátny údaj o počte príslušníkov rómskeho etnika, ktorý je k dispozícii.

Pri sčítaní ľudu, domov a bytov v roku 1970 a 1980 sa osobitne zisťovali a následne vyhodnocovali údaje za etnickú skupinu rómskeho obyvateľstva. Pri tomto zisťovaní sa postupovalo podľa špeciálnych metodických pokynov. O príslušnosti občana k rómskemu etniku rozhodoval sčítací komisár na základe evidencie národných výborov a na základe vlastného posúdenia. Pri posudzovaní sa ako kritériá brali do úvahy spôsoby života, úroveň bývania, jazyk, životná úroveň, antropologické znaky a podobne.

Je pravdepodobné, že časť Rómov nebola zahrnutá do tohoto zisťovania. Išlo hlavne o jednotlivcov a rodiny ktoré sa integrovali do majoritnej populácie (pravdepodobne hlavne vo väčších mestách). Napriek uvedenej výhrade možno tieto údaje považovať za dostatočne spoľahlivé a objektívne informácie o rómskom obyvateľstve v oblasti demografického vývoja, ekonomickej aktivity, úrovne bývania a celkovej životnej úrovne. Ide nepochybne o najpresnejšie a najpodrobnejšie údaje, aké kedy boli o Rómoch na Slovensku k dispozícii.

Okrem súpisov a zisťovaní v rámci sčítania obyvateľov existovali aj niektoré nepravidelné alebo jednorazové zisťovania obvykle rezortného charakteru (napr. zdravotníctvo).

Zo súčasného obdobia treba spomenúť niektoré špecializované zisťovania obvykle menšieho rozsahu, ktoré organizujú mimovládne resp. humanitárne organizácie, obvykle v rámci projektov na podporu a rozvoj rómskeho etnika.

Pri nasledujúcej demografickej charakteristike rómskeho etnika sa budeme opierať predovšetkým o údaje zo sčítania obyvateľstva z roku 1980. Podľa nášho názoru ide o najvhodnejšie údaje na tento účel. Sme si vedomí, že tieto údaje obsahujú prakticky úplné informácie o neintegrovanej a čiastočne integrovanej Rómoch a neúplné informácie o Rómoch žijúcich integrovane v majoritnej spoločnosti.

Časť integrovaných Rómov, ktorá sa v roku 1980 nedostala do evidencie, podľa nášho názoru nepresahovala 15% rómskej populácie, t.j. 30 tisíc osôb. Ide o skupinu Rómov, ktorá prebrala zvyky majoritného obyvateľstva, často sa k rómskemu etniku vôbec nehlási a má tiež iné reprodukčné správanie ako ostatní Rómovia, o ktorých bude reč v nasledujúcej charakteristike. Pri spracovaní odhadu počtu Rómov však zahrnieme do odhadovaného počtu aj túto skupinu Rómov.

Čiastočne integrovaní a neintegrovani Rómovia majú reprodukčné správanie odlišné od ostatnej populácie (aj od integrovanej žijúcich Rómov). V dôsledku pomaly postupujúcej integrácie postupujú aj zmeny v reprodukčnom správaní tejto skupiny obyvateľstva len pomaly, preto môžeme väčšinu informácií z roku 1980 považovať za čiastočne platnú aj v súčasnosti.

2.1 Počet a územné rozmiestnenie

Podľa výsledkov sčítania ľudu žilo na Slovensku na konci roku 1980 takmer 200 tisíc Rómov, čo predstavovalo 4% z celkového počtu obyvateľov Slovenska (Tab. 3). V období do roku 1980 rástol počet Rómov rýchlejšie ako počet Nerómov. Je zrejmé, že takýto trend pretrval až po súčasné obdobie.

Viac ako polovica Rómov (54%) žila v roku 1980 na východnom Slovensku, ďalších 14% na juhu stredného Slovenska. Z jednotlivých regiónov bola najväčšia koncentrácia Rómov v oblasti Gemera, Spiša a v okolí Košíc. Najmenej Rómov žilo na severnom Slovensku v oblasti Oravy a Kysúc.

V roku 1980 bolo na Slovensku 2 724 obcí. V 209 obciach žilo viac ako 20% Rómov, pričom v 15 obciach tvorili Rómovia nadpolovičnú väčšinu obyvateľstva (Tab. 4). Vo väčšine prípadov pri veľkej koncentrácii žili Rómovia oddelene od ostatného obyvateľstva v samostatných osadách. Naopak v 1 271 obciach (46,7%) nežil v roku 1980 (podľa údajov sčítania) ani jeden Róm.

Tabuľka 3: Rómske obyvateľstvo v rokoch 1970 a 1980

Územie	Počet		Prírastok 1970-1980		Podiel na celkovom počte obyvateľov (%)	
	1970	1980	Abs.	%	1970	1980
SR	159 275	199 853	40 578	25,5	3,5	4
Bratislava	2 349	3 910	1 561	66,5	0,8	1
Západné Slovensko	37 158	43 373	6 215	16,7	2,4	2,6
Stredné Slovensko	36 089	44 214	8 125	22,5	2,6	2,9
Východné Slovensko	83 679	108 356	24 677	29,5	6,7	7,7

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

Tabuľka 4: Obce SR s najvyšším podielom Rómov v roku 1980

Obec	Okres	Celkový počet obyvateľov	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)
Lomnička	Stará Ľubovňa	782	645	82,48
Vtáčkovce	Košice vidiek	483	359	74,33
Jurské	Poprad	500	362	72,40
Stráne pod Tatrami	Poprad	585	405	69,23
Výborná	Poprad	547	348	63,62
Radnovce	Rimavská Sobota	624	364	58,33
Rakúsy	Poprad	1 190	683	57,39
Kecerovce	Košice vidiek	1 555	877	56,40
Varhaňovce	Prešov	795	448	56,35
Jarovnice	Prešov	2 686	1 442	53,69
Sútor	Rimavská Sobota	337	178	52,82
Žehra	Spišská Nová Ves	986	518	52,54
Holumnica	Poprad	641	336	52,42
Bystrany	Spišská Nová Ves	1 662	849	51,08
Ihľany	Poprad	1 080	548	50,74
Podhorany	Poprad	802	399	49,75
Šivetice	Rožňava	347	172	49,57
Hostišovce	Rimavská Sobota	238	113	47,48
Boliarov	Košice vidiek	503	238	47,32
Hucín	Rožňava	704	330	46,88

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

Nakoľko obce s najväčšou koncentráciou Rómov patrili medzi obce s malým celkovým počtom obyvateľov (vo väčšine prípadov to boli obce s menej ako 1 000 obyvateľmi), neobjavujú sa medzi obcami s najväčším absolútnym počtom rómskeho obyvateľstva (Tab. 5). Tu prevládajú mestá, najčastejšie regionálne centrá. S odstupom najviac Rómov žilo v roku 1980 v Košiciach, nasledovala Bratislava a Prešov. Podiel Rómov v týchto mestách bol však relatívne nízky. Len v málo mestách dosiahol podiel Rómov 10 alebo viac percent z celkového počtu obyvateľov (Fiľakovo, Levoča, Trebišov, Rožňava, Rimavská Sobota). Ako vyplýva z uvedeného, na Slovensku žije väčšina rómskej populácie na vidieku (v roku 1980 to bolo približne 60%).

Podľa odhadov sa regionálne rozmiestnenie rómskej populácie za posledných 20 rokov zásadnejšie nezmenilo. Mobilita Rómov je v dôsledku ich pretrvávajúcich problémov so začlenením do majoritnej spoločnosti nízka. Na druhej strane je pravdepodobné, že koncentrácia Rómov sa v tradičných oblastiach zväčšuje.

Tabuľka 5: Obce SR s najväčším počtom Rómov v roku 1980

Obec	Okres	Počet obyvateľov	Počet Rómov	Podiel Rómov (%)
Košice	Košice	202 368	8 681	4,29
Bratislava	Bratislava	380 259	3 910	1,03
Prešov	Prešov	71 500	2 007	2,81
Lučenec	Lučenec	26 399	1 940	7,35
Rimavská Sobota	Rimavská Sobota	19 699	1 916	9,73
Rožňava	Rožňava	18 039	1 796	9,96
Fil'akovo	Lučenec	10 497	1 784	17,00
Levoča	Spišská Nová Ves	11 025	1 657	15,03
Trebišov	Trebišov	14 961	1 632	10,91
Michalovce	Michalovce	29 765	1 609	5,41
Banská Bystrica	Banská Bystrica	66 412	1 463	2,20
Trnava	Trnava	64 062	1 457	2,27
Jarovnice	Prešov	2 686	1 442	53,69
Zvolen	Zvolen	36 538	1 365	3,74
Pavlovce nad Uhom	Michalovce	3 923	1 301	33,16
Nitra	Nitra	76 633	1 211	1,58
Zlaté Klasy	Dunajská Streda	3 644	1 176	32,27
Poprad	Poprad	38 077	1 172	3,08
Humenné	Humenné	27 285	1 164	4,27

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

2.2 Štruktúra podľa pohlavia, veku a rodinného stavu

Vekové zloženie rómskej populácie sa výrazne líši od vekového zloženia ostatného obyvateľstva (Graf 1). Rómska populácia ma výrazne progresívny typ vekovej štruktúry s vysokým podielom detí a veľmi nízkym podielom starých ľudí. Je to dôsledok rozdielneho reprodukčného správania. Pôrodnosť aj úmrtnosť Rómov je dlhodobo podstatne vyššia ako u nerómskeho obyvateľstva.

Tabuľka 6: Veková štruktúra rómskeho obyvateľstva na Slovensku v roku 1980

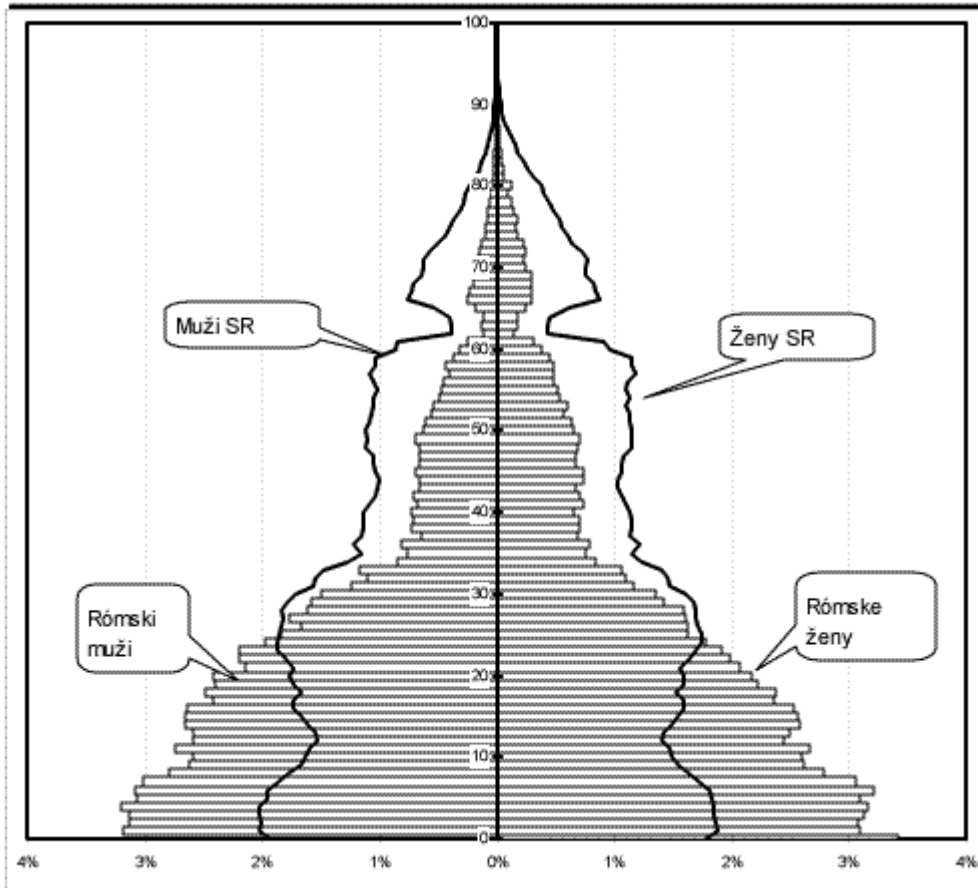
Spolu	Veková skupina 0-14		Veková skupina 15-59		Veková skupina 60+		
	Počet	%	Počet	%	Počet	%	
Muži	101 101	44 127	43,6	53 688	53,1	3 286	3,3
Ženy	97 861	42 545	43,5	50 470	51,6	4 846	5,0
Spolu	198 962	86 672	43,6	104 158	52,4	8 132	4,1

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

V roku 1980 až 43% rómskej populácie tvorili deti vo veku do 14 rokov, čo je skoro dvojnásobok v porovnaní s ostatnou populáciou. Vo veku nad 60 rokov bolo len niečo viac ako 6% Rómov (Tab. 6). Dôsledkom takejto vekovej štruktúry bol veľmi nízky priemerný vek rómskej populácie – cca 22 rokov, čo je o viac ako 10 rokov menej ako bol slovenský priemer. V obciach s najvyššou koncentráciou rómskeho obyvateľstva presahoval podiel obyvateľov v predproduktívnom veku 50%. Postupnou zmenou reprodukčného správania sa mení aj veková štruktúra rómskej populácie. Zostáva však stále podstatne iná ako u ostatného obyvateľstva.

Na rozdiel od ostatnej populácie Slovenska, v ktorej prevažujú ženy, v rómskej populácii prevažovali v roku 1980 muži (na 1 000 mužov pripadalo 967 žien, t.j. index maskulinity bol 1,033).

Obrázok 1: Vekové zloženie obyvateľstva v roku 1980 - Slovensko, Rómovia

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

Veková skladba ovplyvňuje aj štruktúru rómskej populácie podľa rodinného stavu (Tab. 7). Početná detská zložka spôsobuje, že podiel slobodného obyvateľstva je väčší ako u ostatnej populácie. V roku 1980 bolo v rómskej populácii 65,5% slobodných mužov a 60,5% slobodných žien. Iná je situácia keď porovnáваме obyvateľstvo vo veku 15 a viac rokov. Tu je už podiel ženatých a vydatých osôb vyšší v porovnaní s ostatným obyvateľstvom.

Tabuľka 7: Rómovia vo veku 15 a viac rokov podľa rodinného stavu v roku 1980 (%)

	Slobodní / slobodné	Ženatí / vydaté	Rozvedení / rozvedené	Ovdovení / ovdovené
Muži	39,1	57,1	1,7	2,1
Ženy	30,4	58,9	1,9	8,8

Zdroj: Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980

Najväčšie rozdiely boli práve v mladom veku do 20 rokov. Podiel ženatých rómskych mužov vo veku do 20 rokov tvoril 4% z celkovej rómskej populácie, vydatých rómskych žien bolo dokonca viac ako 14% (trojnásobok resp. dvojnásobok v porovnaní s ostatnou populáciou). Podiel rozvedených a ovdovených je v dospeljej rómskej populácii nižší ako priemer za Slovensko. Všetky tieto skutočnosti svedčia o inom reprodukčnom a rodinnom správaní rómskej populácie.

2.3 Demografická reprodukcia

Proces demografickej reprodukcie rómskej populácie je možné charakterizovať len nepriamo, nakoľko údaje o pohybe obyvateľstva rómskej národnosti neposkytujú reálne výsledky o reprodukčnom správaní Rómov (viď. kapitola 1). Hlbšie štúdium demografickej reprodukcie rómskej populácie preto

ani nie je možné. Základné charakteristiky pôrodnosti a úmrtnosti je možné zistiť z údajov sčítania obyvateľov. Čo sa týka rómskej populácie, do úvahy prichádzajú len údaje zo sčítania obyvateľov 1970 a 1980, ktoré boli spracované rovnakou metodikou a zároveň obsahujú dostatočne presné a podrobné údaje. Tieto výsledky je možné využiť na získanie informácií o úrovni reprodukčných charakteristík rómskej populácie ako aj na formulovanie hypotéz o ich vývoji.

Rómska plodnosť je jednou z charakteristík, ktorou sa rómska populácia výrazne odlišuje od ostatnej populácie. Tejto odlišnosti sa všeobecne venuje najväčšia pozornosť, pričom často sa môžeme stretnúť so skreslenými a nepresnými údajmi. Vývoj plodnosti u rozvojových populácií ukazuje, že pokles plodnosti je spojený s rastúcou životnou úrovňou a rastom vzdelanosti. Postupné znižovanie rómskej plodnosti bolo možné pozorovať už v 70. rokoch (porovnaním údajov zo sčítania 1970 a 1980) a možno ho očakávať aj do budúcnosti. Túto skutočnosť potvrdzuje aj rozdiel medzi reprodukčným správaním integrovanej a neintegrovanej časti rómskeho etnika. Pomalý postup integrácie spojený so silným príklonom k tradičnému reprodukčnému správaniu je hlavným dôvodom pomalého poklesu rómskej plodnosti.

V roku 1980 mali rómske ženy zhruba o 70% viac detí v porovnaní s nerómskymi ženami (na 1 000 rómskych žien pripadlo priemerne 3 307 detí, kým u nerómskych žien to bolo len 1 945 detí).

Plodnosť rómskych žien bola vyššia vo všetkých vekových kategóriách. Najväčší rozdiel bol vo vekovej kategórii 15-19 ročných žien (až 7-násobný). V ostatných rozhodujúcich vekových kategóriách (20 až 40 rokov) bola rómska plodnosť zhruba dvojnásobná v porovnaní s nerómskou.

Rozdiely v plodnosti rómskych žien podľa stupňa integrácie môžeme čiastočne dokumentovať na regionálnych údajoch. Na východnom Slovensku, kde žije najviac Rómov v segregovaných osadách, pripadlo na jednu vydatú rómsku ženu v priemere 4,3 detí, kým na západnom Slovensku 3,7 a v Bratislave „len“ 3,2 detí.

Pre výpočet charakteristík úmrtnosti rómskej populácie nie sú k dispozícii žiadne údaje. Úmrtnosť Rómov možno teda charakterizovať len nepriamo, porovnaním vekovej štruktúry v roku 1970 a 1980. Takýmto spôsobom získame odhad pravdepodobností úmrtia podľa veku a na ich základe môžeme vypočítať úmrtnostné tabuľky.

Nádej na dožitie je súhrnnou charakteristikou úmrtnostných tabuliek. Komplexne charakterizuje úmrtnostné pomery príslušnej populácie a je vhodná aj na porovnávanie. V období 1970 až 1980 mali rómski muži nádej na dožitie pri narodení približne 54 rokov a rómske ženy približne 58 rokov. V porovnaní s celoslovenskými hodnotami sa rómski muži dožívali v priemere o 12 rokov menej, u žien bol tento rozdiel dokonca až 15 rokov. Pozoruhodný je aj pomerne malý rozdiel medzi nádejou na dožitie u rómskych mužov a žien, ktorý bol v 70. rokoch zhruba 4 roky (u celej populácie viac ako 10 rokov).

Údaje o doječskej úmrtnosti sa určité obdobie zisťovali v zdravotníckych zariadeniach. V roku 1985 dosiahla podľa tohto zdroja rómska doječská úmrtnosť hodnotu 34,8 promile, čo je skoro 2,5-násobok v porovnaní s ostatnou populáciou.

Uvedené údaje svedčia o vysokej úmrtnosti Rómov, ktorá prevyšuje úmrtnosť nerómskej populácie vo všetkých vekových kategóriách.

Dôsledkom uvedeného reprodukčného správania Rómov sú relatívne vysoké prírastky obyvateľstva a progresívna veková štruktúra, ktoré sú výrazne odlišné v porovnaní s ostatným obyvateľstvom.

2.4 Národnosť

V povojnových sčítaniach obyvateľov pred rokom 1991 sa mohli občania prihlásiť len k vybraným národnostiam. Rómska národnosť medzi nimi nebola a tak sa Rómovia museli prihlásiť k inej ako rómskej národnosti. Tento aspekt je zaujímavý aj v súčasnosti, keď sa väčšina Rómov nehlási k rómskej národnosti a vzniká otázka, ktorú národnosť si vyberajú.

V roku 1980 sa zhruba tri štvrtiny Rómov prihlásili k slovenskej národnosti, 20% k maďarskej a zvyšných 5% pripadlo na všetky ostatné národnosti. Je zrejme, že Rómovia sa hlásili k tej národnosti, ktorá na danom území prevládala. Nie je dôvod domnievať sa, že v súčasnosti je tomu inak.

Za predpokladu, že ostatné obyvateľstvo (okrem Rómov) sa hlási k národnosti podľa etnickej príslušnosti, vyšlo by po prepočte v roku 1991 nasledovné etnické zloženie obyvateľov Slovenska: Slováci 4 359 tisíc (82,7%), Maďari 525 tisíc (9,9%), Rómovia 289 tisíc (5,5%), ostatné etnické skupiny

101 tisíc (1,9%). Pre porovnanie hodnoty o národnostnej štruktúre obyvateľstva Slovenska zistené pri sčítaní ľudu v roku 1991 sú uvedené v tabuľke 1.

3. Odhad počtu a štruktúry rómskej populácie v roku 2000

Vývoj rómskej populácie na Slovensku v dlhšom časovom horizonte dokumentuje trvalý rast príslušníkov tohto etnika. Nakoľko nerómska populácia sa vyvíja menej dynamicky (podľa iného modelu reprodukčného správania), podiel Rómov na celkovom počte obyvateľov na Slovensku sa neustále zvyšuje.

Treba však spomenúť, že počet Rómov je často neprímerane nadhodnocovaný. V poslednom období sa bežne hovorí dokonca o 500 až 800 tisíc Rómoch žijúcich na Slovensku, čo sú údaje naozaj nereálne. Tieto nepresné odhady (aj vďaka veľkej medializácii) ovplyvnili verejnú mienku na Slovensku a prenikli aj do zahraničia. Často sa s nimi narába ako s hodnovernými údajmi. Aj to je jeden z dôvodov, prečo je potrebné vážne sa zaoberať odhadom počtu Rómov.

Nie je účelom tejto práce podrobne analyzovať spomínané odhady. Na ilustráciu stačí uviesť jednoduchý príklad. Vychádzame z predpokladu, že údaj z roku 1980 je najpresnejší údaj o počte Rómov žijúcich na Slovensku a je mierne podhodnotený (najviac o 15%). To znamená, že v roku 1980 žilo na Slovensku najviac 230 tisíc Rómov. Ak by v súčasnosti malo žiť na Slovensku 500 tisíc Rómov, musel by byť ich priemerný ročný prírastok za posledných 20 rokov 13,5 tisíc osôb. Nakoľko nie je známy žiaden prípad masového sťahovania Rómov na Slovensko zo zahraničia, muselo by ísť z veľkej časti o prirodzený prírastok. Za rovnaké obdobie bol celkový prírastok obyvateľstva za celú Slovenskú republiku 406,2 tisíc osôb, čo je v priemere na jeden rok 20,3 tisíc osôb. To znamená, že za posledných 20 rokov by Rómovia zabezpečovali 66,5% prírastku obyvateľstva SR alebo, inak povedané, z každých troch obyvateľov, ktorí pribudli na Slovensku za posledných 20 rokov by na jedného Neróma pripadali dvaja Rómovia. Ak by malo na Slovensku žiť dnes 650 tisíc Rómov, znamenalo by to, že prírastok obyvateľov Slovenska by už 20 rokov museli zabezpečovať výlučne Rómovia. Už tieto príklady hovoria dostatočne jasnou rečou, takže ďalšie (ešte vyššie) odhady skutočne nepotrebujú komentár.

Odhad počtu Rómov žijúcich v súčasnosti na Slovensku, ktorý je prezentovaný v tejto práci, bol spracovaný ako demografická prognóza ex post. Na výpočet bola použitá komponentná metóda, ktorá je štandardnou metódou pri spracovaní takéhoto druhu demografických odhadov. Východiskovým obdobím bol rok 1980, za ktorý sú k dispozícii najspoľahlivejšie údaje, ktoré majú zároveň dostatočne podrobnú štruktúru. Koncovým obdobím prognózy bol rok 2000 a jej výsledkom je odhad súčasného počtu a štruktúry Rómov na Slovensku.

Ako už bolo spomenuté „etnické“ zisťovania a evidencie vykazujú podstatne väčšie počty Rómov ako „národnostné“ bilancie, avšak ani oni nepostihujú celé rómske etnikum žijúce na Slovensku. V evidencii sa neobjavujú hlavne Rómovia žijúci integrovane v majoritnej spoločnosti. Pri odhade sa táto skutočnosť musela vziať do úvahy a do východiskového stavu Rómskej populácie v roku 1980 bola odhadom táto skupina rómskej populácie doplnená. To znamená, že výsledný odhad zahŕňa všetkých Rómov, bez ohľadu na stupeň integrácie.

Pri spracovaní odhadu reprodukčného správania Rómov v 80. a 90. rokoch, ktorý slúžil ako scenár vývoja pre prognózu, boli využité všetky druhy štatistických údajov, ktoré sú k dispozícii. Okrem oficiálnych štatistických údajov sa použili ako doplnkový zdroj aj informácie z obecných úradov alebo rôznych sociologických zisťovaní.

Pri spracovaní scenára vývoja reprodukčného správania rómskej populácie za posledných 20 rokov sa vychádzalo z nasledovných predpokladov:

- Reprodukčné správanie rómskej populácie sa pomaly, ale predsa, približuje reprodukčnému správaniu ostatnej populácie.
- Zlepšovanie úmrtnostných pomerov prebieha približne rovnakým tempom ako u ostatnej populácie. To znamená, že sa zhruba zachováva rozdiel v nádeji na dožitie pri narodení.
- Napriek poklesu zostáva rómska plodnosť na podstatne vyššej úrovni ako plodnosť nerómskej populácie (zhruba dvojnásobné hodnoty úhrnnej plodnosti).
- Zahraničná migrácia Rómov je nevýznamná, preto sa s ňou v prognóze neuvažuje (nulové migračné saldo).

Tabuľka 8: Odhad vývoja počtu Rómov v období 1980 až 2000

Rok	Počet Rómov			Ročný prírastok (%)		
	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu
1981	119 622	115 948	235 570			
1982	123 086	119 492	242 578	2,90	3,06	2,97
1983	126 743	123 221	249 964	2,97	3,12	3,04
1984	130 598	127 152	257 750	3,04	3,19	3,11
1985	134 588	131 217	265 805	3,06	3,20	3,13
1986	138 698	135 401	274 099	3,05	3,19	3,12
1987	142 782	139 573	282 355	2,94	3,08	3,01
1988	146 884	143 754	290 638	2,87	3,00	2,93
1989	151 079	148 024	299 103	2,86	2,97	2,91
1990	155 206	152 239	307 445	2,73	2,85	2,79
1991	159 401	156 522	315 923	2,70	2,81	2,76
1992	163 723	160 939	324 662	2,71	2,82	2,77
1993	168 011	165 329	333 340	2,62	2,73	2,67
1994	172 189	169 626	341 815	2,49	2,60	2,54
1995	175 658	173 252	348 910	2,01	2,14	2,08
1996	178 754	176 521	355 275	1,76	1,89	1,82
1997	181 754	179 698	361 452	1,68	1,80	1,74
1998	184 676	182 808	367 484	1,61	1,73	1,67
1999	187 480	185 811	373 291	1,52	1,64	1,58
2000	190 310	188 890	379 200	1,51	1,66	1,58

Zdroj: VDC - INFOSTAT

Z popisu vstupných parametrov ako aj z predpokladu nezahrnutia 30 tisíc Rómov do evidencie v roku 1980 vyplýva, že odhad možno považovať za pomerne optimistický, a teda počet 379 tisíc osôb za hornú hranicu počtu Rómov žijúcich na Slovensku. S najväčšou pravdepodobnosťou sa počet Rómov pohyboval v roku 2000 v rozpätí 360 až 365 tisíc osôb (tab. 8). Prirodzený prírastok Rómov sa v súčasnosti pohybuje zhruba na hranici 5,5 tisíc osôb ročne.

Rómska populácia je naďalej podstatne mladšia ako nerómska populácia. Starnutie rómskej populácie prebieha v dôsledku iného reprodukčného správania zatiaľ pomalšie. Priemerný vek rómskej populácie sa od roku 1980 zvýšil zhruba o 2 roky a dosahuje v súčasnosti hodnotu približne 24 rokov (muži 23,5, ženy 24,6). Počet Rómov pribúda vo všetkých troch hlavných vekových skupinách. Najviac pribudlo obyvateľstva v produktívnom veku, potom nasledovali deti do 15 rokov a najmenší prírastok bol u obyvateľstva v poproduktívnom veku (Tab. 9).

Tabuľka 9: Odhad vekovej štruktúry Rómov v roku 2000

	Spolu	Veková skupina 0-14		Veková skupina 15-59		Veková skupina 60+	
		Počet	%	Počet	%	Počet	%
Muži	190 310	71 386	37,5	114 292	60,1	4 632	2,4
Ženy	188 890	68 447	36,2	111 779	59,2	8 664	4,6
Spolu	379 200	139 833	36,9	226 071	59,6	13 296	3,5

Zdroj: VDC - INFOSTAT

Záver

Na Slovensku žije v súčasnosti asi 350 až 380 tisíc Rómov. Rómska populácia patrí z demografického hľadiska k rozvojovým populáciám, ktoré sa vyznačujú progresívnym typom vekovej štruktúry s vysokým zastúpením detí. Prírastok rómskeho obyvateľstva je dlhodobo podstatne vyšší v porovnaní s prírastkom nerómskeho obyvateľstva. Je to dôsledok odlišného reprodukčného správania Rómov, ktoré sa vyznačuje vyššou pôrodnosťou a vyššou úmrtnosťou v porovnaní s ostatným obyvateľstvom. Keď zohľadníme zákonitosti demografického vývoja, nie je demografická situácia Rómov ničím mimoriadnym. Takýto vývoj je u rozvojových populácií bežný. Prešla ním aj majoritná populácia na Slovensku. Hodnoty reprodukčných charakteristík, ktoré v súčasnosti môžeme sledovať u Rómov, sme na Slovensku zaznamenali v prvej polovici 20. storočia.

Zmena reprodukčného správania u rozvojových populácií je spojená so zmenou životných podmienok, rastom životnej úrovne a zvyšovaním úrovne vzdelanosti. Rómska populáciu určite nebude v tomto smere výnimkou. Tieto zmeny však prebiehajú v dôsledku izolácie rómskej populácie relatívne pomaly. Rozhodujúcim faktorom pre zblížovanie demografických charakteristík rómskeho a nerómskeho obyvateľstva bude preto napredovanie integrácie Rómov do spoločnosti.

Na základe dostupných štatistických údajov je možné potvrdiť, že už dochádza k zmene vo vývoji rómskej pôrodnosti a úmrtnosti. Napriek znižovaniu plodnosti vekové zloženie rómskej populácie zaručí rast počtu narodených aj v najbližších rokoch. Zlepšovanie zdravotného stavu rómskej populácie prinesie so sebou pokles úmrtnosti a predlžovanie života. Do úvahy treba vziať aj celkovú demografickú situáciu. Dá sa predpokladať, že nízka úroveň pôrodnosti na Slovensku vyvolá reakciu štátu v podobe populačných opatrení, ktoré môžu čiastočne modifikovať aj vývoj rómskej pôrodnosti. Napriek tomu je pravdepodobné, že prírastok rómskeho obyvateľstva na Slovensku sa bude naďalej znižovať, aj keď pomalšie ako u ostatného obyvateľstva. Preto úvahy o tom, že v roku 2010 bude žiť na Slovensku milión Rómov a že v priebehu dvadsiatich rokov sa Rómovia stanú majoritnou populáciou na Slovensku treba odmietnuť ako nereálne, odporujúce demografickým teóriám a zákonitostiam a vychádzajúce z nepresných odhadov súčasného stavu rómskej populácie.

Neskreslené informácie o počte a štruktúre rómskeho obyvateľstva sú potrebné, ak má štát podporiť integráciu Rómov a konkrétnymi opatreniami prispieť k zlepšeniu ich životných podmienok. Situáciu v tomto smere komplikuje nedostatok vhodných štatistických údajov. Aj keď demografické správanie Rómov zodpovedá stupňu ich rozvoja, určite sa treba vážne zamyslieť nad skutočnosťou (bez ohľadu na príčiny), že medzi väčšinovým obyvateľstvom žije skupina obyvateľov, ktorej životné podmienky sú dlhodobo výrazne odlišné od ostatného obyvateľstva a v mnohých prípadoch nemajú nič spoločné s ľudskou dôstojnosťou.

Literatúra

Cigánske obyvateľstvo SSR
Slovenský štatistický úrad, Bratislava, 1974

Cigánske obyvateľstvo SSR
Slovenský štatistický úrad, Bratislava, 1984

Davidová, E.
Cesty Romů
Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc, 1995

Jurová, A.
Niekoľko poznámok k problémom rómskej populácie na Slovensku
Spoločenskovedný ústav SAV, Košice

Jurová, A.
K otázkam demografického vývoja Rómov na Slovensku
Spoločenskovedný ústav SAV, Košice

Kalibová, K.
Charakteristika úmrtnostných poměrů romské populace v ČSSR
Demografie, 31, 3, 239-249

Kalibová, K.
Prognóza romské populace v ČSFR do roku 2005
Demografie, 32, 3, 219-223

Mann, A.
Rómovia na Slovensku
Nadácia InfoRoma, www.inforoma.sk

Romové v České republice
Socioklub, Praha, 1999

Sčítanie ľudu, domov a bytov 1970
Slovenský štatistický úrad, Bratislava, 1973

Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980
Slovenský štatistický úrad, Bratislava, 1983

Sčítanie ľudu, domov a bytov 1991
Slovenský štatistický úrad, Bratislava, 1993

Srb, V.
Kolik je Cikánů-Romů v Československu?
Demografie, 21, 4, str. 321-324

Srb, V.
Změny v reprodukci československých Romů
Demografie, 30, 4, str. 305-309

Srb, V.
Romové v Československu podle sčítání lidu 1991
Demografie, 35, 4, 282-28

Vašečka, M., Džambazovič, R.
Demografická situácia rómskej populácie na Slovensku
Inštitút pre verejné otázky, Bratislava, 1999

Vydal: **Inštitút informatiky a štatistiky
Dúbravská 3, 842 21 Bratislava**

V edícií: **Aktá**

Pod číslom: **5**

Vedúci redaktor: **Ing. Boris Vaňo**

Výkonný redaktor: **RNDr. Ján Mészáros**

Počet strán: **15**

Počet výtlačkov: **50**

Tlač: **Inštitút informatiky a štatistiky Bratislava**

22-2001-A/5